

B. f.

207.

PFUJ!

A HAVERDA-ÜGY FÖRTELMEI

2017

295/910

1983 —

ÁRA 20 FILLÉR

1.

Budapest, 1910. február 18.

Február 16-án, a szerdáról csü-
lörtökre virradó éjszakan kifordult évtize-
des formájából az álmos Szeged és uriasz-
szonyok, kifogástalan hölgyek, verejtékes
munkájukból élő férfiak, ügyvédek, katona-
tisztok, papok, civisek, parasztasszonyok,
szobaleányok a tomboló ujjongás paroxiz-
musában heverték egy hisztériás, bomlott
idegzetű és bomlott lelkű, degenerált nő
lábainál. *Haverda* Mariska, az anyagvilkos-
ságra való fölbujtással vádolt kriminál-
primadonna gerjesztette föl és fokozta, szi-
tetta ilyen félelmetessé a különben csöndes,
nyárspolgáris alföldi város vérkeringését.
A Jánossy Aladár, a gyilkos kalandor, a
yéreskezü sehonnai volt szeretőjét rózsákkal
dobálták, autogrammot kértek tőle, a ruhája

szegélyét csókolták, pénzt és éjszakai nyugalmat áldoztak egyetlen mozdulatának látásáért, egy szavának hallásáért. Tisztességes, családias érzésű asszonyok és családjukért élő, vergődő férfiak.

Másnap változott a szín és változott a kép: Budapest népe a pályaudvarra tódult, hogy lássa a nagykalapu, csipkébe burkolt nagy nőt, akinek nevétől és botránnyos pörétől hónapok óta mást se lehet hallani az országban. Mariska másolygó arccal állt ki a vasuti kocsifolyosójára, mint egy bálkirálynő, vagy mint egy anya, akinek fiai a csatatéren hulltak el egy szent ügyért, utána az ügyvédek, hősei a nagy diadalnak. De a tömeg nem ünnepelt, nem éljenzett. A tömeg valami mérhetetlen undort érzett és válogatott kifejezésekben tört ki ez az undora. A szegedi verdikttel gloriifikált nagyasszonyt úgy kellett megszőkíteni a háborgó sokaság fenyegető indulatai elől.

Ez a hősnő. Magyarország egyik legszegényletesebb, ügyvédi ravaszkodásokkal és ügyészi ordenáréságokkal elposványosított botránnypörének hősnője. A hős pedig, a fenékgig romlott, a mindenki életére veszedelmes, hitvány *Jánossy* Aladár ugyanakkor

bujdosik a lelkiismeretének furdalásai elől, az emberek élesen fürkésző szeme elől, de előbb zsebrevágja az ezer koronát, amit a hazug jószívűség gyűjtött neki. Maga egy esküdt ajándékozta meg az első husz koronával, egy másik esküdt inni, mulatni megy vele a kiskorcsmába és a gyilkos szemforgatva fogadkozik, hogy ezentul hasznos tagja lesz a társadalomnak. Ugyanaz a gonosztévő, aki előre megfontolt szándékkal, katonai térképpel kimódolt helyen megölt egy asszonyt. A harmadik, az elesapott katonatiszt, a Mariska trubadurja, a szerelmi vetélytárs rohan haza — a feleségéhez.

Épeszü, egészséges érzékű emberek pedig ijedten kapkodnak a fejükhöz. Mi történik itt? A híres társadalmi rend, amelynek föntartásáért milliókat áldozunk, a feje tetejére áll, a legalsó rétegek fölülkerekednek, ami piszok, rothadás tenyészik a mélysegekben, egyszerre a nyakunkba zuhan. Az erkölcsök, amelyeket álszemérmesen kivételes rendszabályokkal is kész megvédeni a Haverdákat ünneplő társadalom, kánkánt járnak, nyílt színen gyalázatos obszcenitások, perverz tivornyák játszódnak le s mindezt egy fölháborítóan igazságtalan ver-

dikt, néhány ügyes fiskális és a megtévesztett sajtó szabadítja ránk. Gyilkosok fölémelt fővel, mosolyogva és ragyogva, gentleman-pózban, primadonnák reflektorfényében járnak-kelnek s mi, akik nem gyilkoltunk, mi, akik nem spekulálunk az édesanyánk vagyonára, mi, akik nem udvarlunk kettesben gömbölyű tucatbájaknak, akik nehéz, becsületes, izzadságos munkával kaparjuk elő a betevő falatunkat, — millió és millió tisztességesek kétségbeesett, tehetetlen dühvel állunk ez utálatos kavarodás, e visszataszító gyilkosünneplés, az erkölcstelenségek és brutális érzékiségek, nyomorult bűnök fölmagasztalása előtt.

Kihez, hová forduljon hát segítségért a becsület, az életében veszélyeztetett élet, ha azon a fórumon, amely igazságot szolgáltatni van hivatva, a gyöngye és tudatlan polgárbirákat megfélemlitheti egy csomó förtelmes botrány, cudar gonosztévők hazug siránkozása, fegyházvirágok orfeumi produkciója? Nem játék a szavakkal, ha azt mondjuk, hogy a magyar igazságszolgáltatásban megrendül a hitünk a szegedi szegyenverdikt után. Ha az az igazság, amit ott hirdettek, akkor én *holnap kiállhatok az*

utcára és leszurhatom az első járókelőt, — majd aztán kitalálok valami érzelgős hazugságot, ügyvédnek pedig mindenesetre olyasvalakit keresek, aki jól ért az igazságnak a botrányok szemétförgetegébe való eltemetéséhez.

Igen, a szegedi verdikt fölszabadít minden állati indulatot az emberben. Megszűnik a társadalmi élet biztonsága, de megszűnik a tisztesség is. Mert nekem Jánossy urral holnap kezét kell szorítanom, ha felém nyújtja, különben elküldi hozzám a segédeit. s ha nem hajlok meg kellő hódolattal Haverda Mária önagysága előtt, Vojtha Antal urral gyülik meg a bajom, aki ugyancsak provokál. Esetleg két ügyvédet küld hozzám s akkor jaj szegény fejemnek. A szegedi verdikt, amelynek égető szégyenfoltjától a Kuriának még a *formális jog megsértésével is* meg kell tisztítani a magyar judikatura arculatát, polgárjogot ad a legközségesebb gazembereknek, helyet a tisztesség asztalánál, azok között, akik ezer kísértés mellett is megmaradnak a tisztesség útján. A szegedi verdikt alapján a lovaggá ütött Jánossy Aladár néhány év múlva esetleg *mint esküdt bírászkodhatik* az én

sajtópörömben vagy valamelyik gyilkos kollégája fölött.

Nem izgatunk az esküdtszék, mint intézmény ellen. Csupán és kizárólag a szegedi esküdtekről beszélünk, akiknek rózsaszínü hályogot borított a szemére a sok kétes szerelmi kaland és botrány, egy bujálkodó asszony finom parfümjé és egy csapóában vergődő gyilkos arcátlan romantikája. De ha mi kiméljük is az esküdtszéki intézményt, ha közszabadsági biztosítéknak tekintjük is és a modern kriminológia nélkülözhetetlen segédeszközének, az ezrek és százezrek lelkéből még se olthatjuk ki a szegedi verdikttel becsöpögtetett bizalmatlanságot s nem némithatjuk el a közvélemény riadt fölkiáltásait. Jánossynak uriemberré és Haverda Mariának nagyságosasszonyává kvalifikálása többet árt az esküdtszéki intézménynek, mint bemohosodott, reakciós agyvelők és az abszolút jog vesszőparipáján nyargaló szobatudósok megfeszített küzdelme a birói szabad lelkiismeret és a demokratikus igazságszolgáltatás ellen.

A Haverda-ítélet ellen az ügyész semmiségi panaszt jelentett be a közvád nevében. Mi pedig megfélebbezzük ezt a minden

jóizlést, józan gondolkozást, emberi jogot és igazságosságot arculverő verdiktet a milliókhoz, az országos közvéleményhez. És szembeállítjuk az országos verdiktet, a nép verdiktjét a szegedi tizenkettők verdiktjével. Erre a tömegigazmondásra támaszkodva mondjuk ki az eltörülhetetlen, vissza nem fojtható igazságot, hogy *Jánossy Aladár gyilkolt*, előre megfontolt szándékkal emberéletet oltott ki, tehát semmi keresnivalója a tiszták, a tisztességesek társadalmában, Haverda Mária pedig *tudott a gyilkosagról*, része van benne és az édesanyja vérének nem mossa le a lelkéről a világ minden illatos parfümjét se. Kettejüknek fegyházban a helye.

II.

Április tizenkilencedikén történt, 1909. évben. A szabadkai ügyvéd dús gazdag özvegyé, *Haverda* Boldizsárné estidőn, három negyed hat órakor hazafelé indult a szőlőjéből. Minden áldott nap megtette ezt az utat, ebédután kiment, este öt és hat között hazajött. Aki találkozni akart vele, ebben az időben bizonyosan megtalálta a szegedi uton, kosárral a kezében, amint a kertben leszedett gyümölcscsel cipekedett hazafelé, a lakójával, özvegy *Deáknével* és ennek a nagyocska *Olga* lányával. Rendszerint így ballagtak befelé hármásban. Április tizenkilencedikén is így történt. Meleg, nyári nap volt, a napnak tüzsugarai hevitették a buja vidéket. Öt óra felé egyszerre csak feketébe borult az ég, hatalmas szél kerekedett, amely az ut porát fölkapta és kegyetlen fürgetegként száguldozott a szőlőskertek között. Egy

kicsit tartóztatta ez az ítéletidő Haverdáékat, de mikor világosodni kezdett az égboltozat, háromnegyed hat órakor kiléptek a szőlőház kapuján és lassan, gyanutlanul haladtak befelé. A Deákné Olga lánya ment elől, nagy garabolyokkal a kezében és mögötte két-három lépésnyire jött Haverdáné és Deákné. Alig tettek néhány lépést a városba vezető uton, *szemükbe öllött egy szürke nyáriruhás, bicikli-sapkás cingár férfi*, aki az ut baloldalán állt a veteményesben, háttal önekik, a város felé fordulva. Tekintetét a földre szegezte, mintha keresett volna valamit, de *olykor hátra nézett*, mintha kémlelné az embereket, akik feléje tartanak. Ez a hátratekintgetés, amint egészen könnyen meg lehet állapítani, arra való volt, hogy vizsgálgassa, *mennyire vannak még Haverdáék* és készülődhessen a gyilkosságra. Deák Olga, aki mint mondtam, két-három lépéssel haladt az édesanyja és Haverdáné előtt, jól megnézte az álldogáló embert, aki erre kissé zavartan ráköszönt:

— Jó estét kívánok!

— Jó estét! — felelt a leány. Még egy-két pillanat és Haverdáék odaértek az állongó féfival egy vonalba. Még egyszer el-

mondom, mert érzékeltetni akarom az olvasóval, hogy a világ legnyugodtabb, bámulatos raffinériával kitervelt és borzongató hidegvérrel végrehajtott gyilkossága történt meg ezen a hirhedtté vált helyen. Tehát az asszonyok a város felé haladtak a szegeduton. Haverdáné balfelől, közvetlenül mellette Deákné. Beszélgettek. Az egész környéken siri csönd. Csak a szél enyelgett kissé hangosabban a kerti fákkal és födél alá kergette az embereket. Közvetlenül az ut mellett, a veteményesben, balfelől, ahol Haverdáné haladt, állott a biciklisapkás ember. *A balkezét a zsebében tartotta és hátat fordított a feléje közeledőknek.* Mikor Deák Olga elhaladt, a biciklisapkás tudta, hogy még egy-két pillanat és a sarkában van a két asszony. *Villámgyors lendülettel megfordult, fordulás közben kihuzta zsebéből a kezét, a melyben revolvert szorongatott és a balfelől, közvetlenül mellette haladó asszony szívének irányozta. A balkezelével lött.* A fegyver eldőrdült, egy tompa sikoly és özvegy Haverda Boldizsárné *leesett az ut porába.* A gyilkos, aki, mikor megfordult és a balkezelével a revolvert irányította, *a jobbkezelével betakarta az arcát, hogy föl ne ismerjék.* —

a következő pillanatban veszett futásnak eredt és kerteken, kerítéseken át menekült. A lövés halálos volt. Deákné elsápadt, elhült benne a vér és nyöszörögve tudakolta összeomlott barátnőjétől, Haverdáné Szukop Máriától:

— Mi történt Mariskám? Mi bajod?

Haverdáné rászögezte üveges szemét és vonagló ajkkal hörögte:

— *Jaj, meglőtt!*

Deákné sikoltozott, a leánya orvosért szaladt, összefutottak az emberek és a kis Deák Olga még látta, mikor kerten-kerítésen át irgalmatlan rohanással menekült a gyilkos.

Félórába telt, míg előjött a városból az orvos. Még haldoklik, — mondta — de menthetetlen. *A golyó átjárta a szivét.* Kocsin hazavitték és a kapufélfája, amelytől ebéd után gyanútlanul bucsuzott, már nem látta viszont. Utközben elvérzett. Meghalt.

Álljunk meg egy pillanatra. Deákné és a tizenhatéves Olga leánya a szabadkai főtárgyaláson és a szegedi főtárgyaláson *megesküdtek arra, hogy mindez így történt.* A biciklisapkás ember állt, lesben, olykor hátrapillantott, hogy megállapítsa a szituá-

ciót, konstatálta, hogy ha a leány elhalad mellette, akkor még egy-két pillanat és a nyomában van Haverdáné, megfordult, közben kihuzta a revolvert, az arcát betemette és lőtt. *Gyilkolt. Előre megfontolt szándékkal, apróra kitervelt terv szerint gyilkolt.* Deákné és a leánya esküvel bizonyították, hogy egy szót se szólt, egyetlen egy szót se. Csak lőtt. Csak gyilkolt.

Jánossy Aladár, az elbocsájtott rákospalotai jegyzőségi írnok, Haverda Mariska közösháztartásbeli udvarlója, előre megfontolt szándékkal, gondosan előre kidolgozott terv szerint, egy hivatasos gonosztevő nyugalmával, biztosságával és elszántságával agyonlőtte Haverda Boldizsárnét, a szerelmesének édesanyját. Agyonlőtte világos nappal, a nyílt utcán, két ember, az áldozat társaságában levő két ember szemeláttára. Letagadni, szépiteni ezt nem lehet, nem lehet elvenni az élet sem, nem lehet elvitatni a gáztett szándékosságát, az orvtámadás előre megfontoltságát.

Jánossy Aladár nem tagadta, hogy gyilkolt. Sőt hangoztatta. Egyszer lesütött szemmel, kétségbeesve, a kezét tördelve mondta a bírái előtt:

— *Rálöttem! Meglöttem! Agyonlöttem!*

Máskor fölemelte a fejét és tajtékos dühvel, boszutól reszkető hangon, de büszkeséggel, hogy kiirtotta a szivtelen anyát, ordította a birák felé:

— *Igen! Agyonlöttem! Megöltem! És nem bántam meg tettemet! ... Óh, az a bestia! ... Az a gonosz, szivtelen, gyermekgyilkos anya! ... Ujra megölném, ha lehetne!*

A szabadkai főtárgyaláson a saját füleimmel hallottam Jánossy Aladár ajkáról ezeket a kitöréseket. Nem is egyszer, többször. Egyre hangosabban és egyre több meggyőződéssel. Szegeden is megismételte. Hatkábban ugyan, kevesebb hévvel és kevesebb pózzal, de megismételte. Sőt ismétli meg most is. Most, a fölmentés után, mikor egy szabadjára eresztett ember, aki előtt még tegnap tizenöt évi fegyház, talán életfogytig tartó fegyház, vagy talán az akasztófa állott, benn marad a fogházban, mert *maga sem hiszi, nem érti, nem tudja beleverni a saját okos és értelmes fejébe, hogy őt tizenkét szegedi polgár nem bűnösnek találta, ez a meghasonlott ember most a megdöböntő verdikt után is le és föl járkal cellájában s*

bomlottan, örületes zavartsággal folyton ezt kiáltozza:

— *Végem van! Végem! Gyilkos vagyok!*
Nem lehetek a férje annak, akinek az anyját megöltem! Hisz nem becsülhetne! Anyagyilkos vagyok!

A fölmentés után ordítja ezt szegedi szabadtói felé Jánossy Aladár. Hogy így fog végződni a dolog, ő maga sem remélhette. Miután előbb a vizsgálóbíró előtt beismert mindent, miután a rendőrség kezébe adta az eldobott Browningot, a gyilkosság helyén hagyott biciklisapkát, miután előbb részletesen, logikusan, pszichológiailag, tökéletesen, kézzelfoghatóan bevallotta, miképpen főzte ki a gyilkosságot Haverda Mariskával és miképpen hajtotta azt végre, bevallott az első lépéstől az utolsóig a vizsgálóbíró előtt mindent, — a főtárgyaláson már Szabadkán is, Szegeden is arra dolgozott a saját bőrét féltő gyilkos, hogy legalább ne akasztják föl, ne itéljék el életfogytig tartóan, hanem kapjon csak tiz-tizenkét esztendőt. Éppen azért, kétségkívül védőjének alapos és fáradhatatlan oktatásai alapján, olyan vallomással, *előre fölépített, kidolgozott és el kell ismerni, nagy jogászi*

raffinériával kieszelt vallomással állott elő, amelylyel a vizsgálóbíró előtt tett teljesen beismerő vallomásait akarta meggyöngíteni és *le akarta rombolni azt a vádat, hogy ő szándékosan, előre megfontolt szándékkal követte el a gyilkosságot.* Arra dolgozott a ravasz és betanított fiatalember, hogy ne gyilkosságban, ne is szándékos emberölésben, hanem csak a sokkal enyhébb, *erős felindulásban elkövetett emberölésben mondják ki bűnösnek.* Ezért találta ki és hangoztatta következetesen azt a mesét, hogy előbb megszólította Haverdánét, kérlelte a leánya érdekében és csak mikor ez ridegen elutasította, akkor ragadta el úgy az indulat, hogy szinte önkivületében, azt se tudva, mit csinál, agyonlőtte.

Hazug rémmese ez elejétől végig. Jánosy már Budapesten gyilkosnak öltözött föl. Rossz nyári ruhát huzott, biciklisapkát tett a fejére és Browning-revolvert, kitünő és biztos Browningot a zsebébe. Így utazott le, elszántan a gyilkosságra. Reggel ért Szabadkára, Haverdánét egész nap leste, látta déután kimenni a szőlőbe és újra lesbe állt. Arra járó emberek — ezt is eskü alatt vallották! — már délután három-négy óra

között látták a biciklisapkás embert egy széles fatörzs aljában meghuzódva. Az volt a leshely egészen addig, amig Haverdáék este felé kiléptek a szőlőskert kapuján. Akkor állt föl a harc vonalba, ahogy a katona szokott, mikor — az ellenségre vár, töltött fegyverrel a kezében. *Hazugság, aljas hazugság, hogy ez az ember egyellen szót is szólt bárkihez.* Deák Olgára ráköszönt, mert az nézésével zavarba hozta és a barátságos jó estét-tel bizalmat akart kelteni maga iránt. *De Haverdáékat már nem is köszöntötte.* Szó nélkül meglötte, agyonlötte, meggyilkolta a szeretője édesanyját. *Szándékosan, előre megfontoltan, előre kitervelten, mindenképpen úgy, ahogy ezt a büntető törvénykönyv a gyilkosság körülményeire megállapította.* Ennél tipikusabb, minősítettebb, hogy úgy mondjuk: szándékosabb gyilkosságot, aljasabb orgyilkosságot még nem igen követtek el.

Milyen és mennyi része volt ebben a gazteliben az áldozat leányának, Haverda Mariskának? Ez a másik kérdés, amely szüntelen nyugtalanságban, emésztő lázban tartja a közvéleményt. A szegedi esküdtek erre sem adtak, nem is adhattak kielégítő

választ, mert hiszen ezek az esküdtek a gyilkosra, az orgyilkosra is kimondták a nem bűnöst. Akik a gyilkostól nem látják a gyilkost, azok természetesen nem láthatták a fölbujtót, vagy a bűnsegédet sem. Lássuk hát a tényeket.

Hónapok óta éjjel-nappal, szárazon és vizen együtt volt Jánossy Aladár és Haverda Mariska. Közös háztartásban éltek, egy szobában laktak, együtt jártak-keltek, egy volt a testük, a lelkük. Az életnek ugyanazt a tövises, küzdelmes utját járta az örülten szerelmes, szerelméért az életét is föláldozni kész, szerelmét mindenáron, törvényesen is a magáévá tenni akaró Jánossy Aladár, a szegény, állástalan, fizikailag, erkölcsileg végképp lerongyolódott, elbocsájtott jegyzőségi irnok, a szép, hódító külsejű, divatosan öltözködő, jóléthez szokott, könnyelmű és mindig csak a gondtalan, élvezet, minél uribb és fényűzőbb élet után áhító, árván, mostohán az életbe kivetett Haverda Mariskával. Azzal a Haverda Mariskával, aki *mindent a szüleitől reávaró nagy örökségtől remélt*, és aki tudta, hogy ennek egyetlen fillérjét sem kaphatja meg az őt gyűlölő, eltaszító, megtagadó anya kegyel-

méből. *Csak ha anyja meghal, akkor teljedhetnek vágyai:* a sok-sok pénz, fényes toaettek, automobil, tengeri fürdő, gondtalan élet. Az adósságok már csaknem agyonnyomták, *már nem hiteleztek neki egy fillért sem, sőt üldözték, zaklatták* az örökösödési pör végét türelmetlenül váró hitelezők, már egyedül a barátjára, az állástalanná lett irnokra volt utalva, a nélkülözés fenyegető közelségében, el lehet-e képzelni, hogy ilyen körülmények között váratlanul érte Haverda Mariskát az anyja halálhíre? Hogy Haverda Mariska még napokig, hetekig, egészen a híres május 19-ikéig, amikor Jánossy Aladár töredelmesen beismert mindent, elhíhető-e, hogy a barátnője, vadházastársa, minden titkának tudója, egészen idáig nem tudta, hogy a gyilkos Jánossy Aladár? Híhető-e, hogy nem tudta Szabadkára utazását, hogy a gyilkosság után Budapesten történt első találkozáskor nem mondott meg neki mindent, nem jelentette neki, hogy kész van, jól sikerült, elvégeztetett?

De mi udvariasak vagyunk a tönkreünnepelt dámával szemben és fölteszszük, hogy nem tudta, mikor, melyik órában fogja

meggyilkolni Jánossy Aladár Haverda Boldizsárnét. Azt is fölteszszük, hogy ezt Jánossy a gyilkosság után következő napon sem közölte szerelmesével, a meggyilkolt özvegy egyetlen édesleányával, amikor Klein Pál Lipót lakásán a fürdőszobába visszavonulva beszélgettek. *De itt van Popper Gyula*, a budapesti cipész, a hirhedt Popper, aki három héttel a gyilkosság előtt elment dr. Révész Tivadar budapesti ügyvédhez és közölte vele, hogy *Haverda Boldizsárnét Szabadkán meg fogják ölni*. Jánossy Aladár fogja megölni. Közölte vele, hogy őt ebben az ügyben *Haverda Mariska alibi-tanúzásra kérte föl*. Tanácsot kért tőle, hogy följelentse-e az esetet, vagy mit tegyen. Dr. Révész Tivadar budapesti ügyvéd *eskü alatt vallotta*, hogy Popper Gyula *tényleg hozzá fordult ezzel a kérdéssel három héttel a gyilkosság előtt*. Farkas József pedig, a Popper cipészlegénye szintén *eskü alatt vallotta*, hogy *három héttel a gyilkosság előtt*, — mikor Haverda Mariska betért a cipésműhelybe „egy pohár vizet“ kérni, Popper Haverda Mariska eltávoztása után közölte vele, hogy Haverda Mariska alibi-tanúnak akarta őt megnyerni a gyilkossághoz. Am

jó, legyen örömük a védő uraknak, Popper ellen följelentés van hamis eskü miatt, nem egy, de kettő, jó, teljék örömük ebben, de ha az apját megölte volna, ha az egész családját kiirtotta volna, akkor se lehetne őt díjmentesen fölruházni a *gondolatolvasói* címmel és jelleggel. Akkor sem lehet neki olyan isteni tehetséget tulajdonítani, hogy *ő három héttel a gyilkosság előtt már tudta*, hogy Haverdánét Szabadkán a legrövidebb idő alatt meg fogják gyilkolni. Sőt tudta, mocsoktalan emberek esküje szerint tudta, hogy *Jánossy Aladár fogja meggyilkolni*. Ám jó, Poppert lehet sárba rántani, el lehet mondani mindennek, de *dr. Révész Tivadar neve mocsoktalan és esküje szent. És szent a becsületes iparossegédnek, Farkas Józsefnek vallomása is*. Van-e, akinek lelkében ilyen megdönthetetlen bizonyítékok után elnémul a fölbujtás vádja? Van-e, aki Haverda Mariskát a saját lelkiismerete előtt, Isten és ember előtt még a bünsegedi vád alól is mentesíti? Nincs. Nem lehet. Józan-eszü, tiszta lelkiismeretű ember nem ejthet el ilyen könnyelmű vádat a gyermek ellen, akinek anyját orvul kiirtották, hogy ő vagyionhoz jusson. Nem, nem és ezerszer nem.

III.

Jánossy Aladár — *gyilkos!* A szabadkai szőlők mentén, a mult esztendő áprilisának egy szelid alkonyatu délutánján, egy sport-sapkás utonálló agyonlőtt — mondjuk! — egy bestiát, a Haverda Mariska szülő édesanyját. A vizsgálati fogságban bevallotta, bizonyosság okáért memoárjaiban írásba foglalta és a végtárgyaláson végig, az utolsó percben is hangoztatta *Jánossy Aladár*:

— *Haverda Boldizsárné én öltem meg...*

Ime, egyszerű: aki gyilkol — az gyilkos. *Jánossy Aladár* gyilkolt. Következésképpen: *Jánossy Aladár* közönséges gyilkos. A *Haverda* Maresának, ennek a bomlott nőnek, a rossz és buta fantáziájú emberek képzeletében Steinheilnévé felfujt hiszterikának és *Vojtka* Antalnak, a terepet „megmutató”-nak a helyzete egy kissé kuszáltabb és nehezebben eldönthető kérdés. A tény az, hogy egy asszonyt, *egy anyát, a leányának a szeretője meggyilkolt.* A tettes ezt a cselekményét beismerte, tehát gyilkos, gyilkos, ezer-szer gyilkos, ha az a tizenkét szögedi ember

azt mondotta is róla, hogy *nem bűnös*. Sulyos gyanuokok merülnek fel és bizonyítanak amellet, hogy a gyilkos szeretője, a meggyilkolt leánya, *Haverda Mariska tudott János* cselekményéről, sőt voltak arra is gyanu-okok, hogy annak elkövetésére ő bírta rá. Igen sok bizonyíték szól amellet, hogy a másik szerető szintén részes a büntetben.

Szegeden mégis hoztak egy ítéletet — sajnos, nem lehet megváltoztatni és kénytelen tisztelettel meghajlunk előtte — és ez a verdikt *felmentette mind a három vádlottat: Ő felsége a király nevében! . . .* A fellázadt és megnyilatkozott közvélemény, a tisztesség, a megrongált becsületérzés, az élet és vagyon közbiztonságának feltő tisztelete azonban diktál egy másik ítéletet: *Ő szentsége a tisztesség nevében . . .*

Bűnös

János Aladár abban, hogy amint maga bevallotta, 1908. április 17-én este megfontolt szándékkal megölte *Haverda Boldizsárnét*.

Bűnös

Haverda Mariska és *Vojtha Antal* is, e helyen nem minősítendő büntettekben, még akkor is, ha felmentésük kétségtelenül helyén való. Ha egyebért nem, *bűnösök mindketten ebben az undorító botrány-pörben való aljas, céda és rémesen visszalaszító személyes viselkedésükért*.

Bünösek

a védők, akik minden ügyvédi méltóság nélkül komédiázták végig ezt a csinya bűnügyet, mert pellengérré állították a magyar judikaturát, mert szégyenbe hozták a magyar igazságszolgáltatás egyetlen demokratikus intézményét, az esküdtszéket és kiszolgáltatták a reakció zsákmányául.

Bünös

az ügyész, mert erély, energia és tehetőség nélkül teljesítette a kötelességét.

Az esküdtek, a bírák, óh ők nem bünösek, ők nem tehetnek semmiről. De bünös, ezerszer bünös mindenki, akinek része volt abban, hogy ez a botrányper így folyjék le, így fejeződjék be, így intéződjék el, mint a hogy lefolyt, beféjeződött és elintéződött.

Szegeden már többször megbotlott az igazság. Ezuttal egészen hasravágódott. Nem baj. Igaz a híres motto: inkább száz bünösnek megkegyelmezni, mint egyet ártatlanul elítélni. A szegedi ítéletmondáson már alig lehet segíteni. A Kuria sem változtat majd rajta. Nem is ez a fontos. A közvélemény válogatás nélkül fellázadt a hallatlan ítélet ellen és kellett akadni valakinek, aki hangot mert adni a kétségbeesett undornak és annak az általános felháborodásnak, amelyet az az egész ügy okozott. *Jánossy* Aladár vonuljon vissza, menjen szanatóriumba, vagy ahova akar, de ne próbáljon szerepelni.

Vojtha Antal is huzza meg magát. A főkolompós *Haverda* Marcsa pedig ne akarjon reklámot csinálni magának ebből a szennyből. A nyugoti pályaudvar tömegének népitéletéből okuljon: *lakarodjon el az emberek szeme elől*, érezze meg, hogy jelenléte, szereplése felbőszít minden tisztességes érzést és ne próbáljon szinpadra lépni, mert onnan egyszerűen le fogja rugni a tisztességes emberek végsőkéig felfokozott undorodása. A szegedi esküdthíróság futni hagyta a három vádlottat. A közvéleménynek kötelessége, hogy pálcát törjön fölöttük. Amit a bíróság elmulasztott, (joga volt hozzá!), kipótolhatja a társadalom s ime, ítéletet mondhat az igazság szerint valót. Becsületére és lelkiismeretére gondolva mondjon ítéletet mindenki magában a *Haverda*-ügy összes szereplői fölött. Minden szereplőt beleértve.

A tizenkét félrevezetett hangulatu, szegény szegedi esküdt verdiktjénél, az ítéletnél fontosabb és megemlítésre méltóbb az, ami az ítélet kihirdetése után történt. Az ítélet kihirdetése után történt események egyszerűen paratlanok, alkalmasak arra, hogy az egész világ előtt pellengérré kerüljünk és szégyenbe jussunk, mert szerdán este Szegeden, ebben a par excellence magyar városban orgiáját ülte a — hamar egy lenyomtható szót azokra az ocsmányságokra — *minden józan ész, minden tisztességes érzés perverzítése*. És ebben, a Szegeden történ-

tekben *hibásak a védők is*. Az ő kötelességük elvégre az volt, hogy a védenceiket felmentessék, s hogy ez sikerült nekik, minden tisztelet, elismerés és — honorárium illeti őket. De igenis, szégyen, hogy a védőket egyáltalán kapcsolatba hozhatták azokkal az eseményekkel, amelyek a tárgyalás után történt. Hiába cáfolták meg, arra szavahihető szemtanuk vannak, hogy a felmentés után a védők *Türelem rózsát terem!* kiáltással csokrot nyújtottak át a nagy Maresának. (Készséggel elhisszük még azt is, ha úgy tetszik, hogy *nem tudtak róla*. Visszaélés volt, de megvolt.) Ünnepeztették Haverda Mariskát, beszédet intéztettek vele a néphez és épp hogy fáklászenét nem rendeztettek a tiszteletére. Így hivatásuk magaslatán álló ügyvédeknek nem szabad megfeledezni magukról. Így csak paprika-jancsik viselkednek. Az ügyvédi kamara termeiben egyébként a csütörtök este egybegyült ügyvédek tömege hangos tiltakozással ítélte el a Szegeden történeteket.

Ami szerdán este Szegeden történt, az megdöbbenően szégyenletes. Hogy röviden jellemezzük, olyan dolog történt, amik már a raffinált vágyakozású Haverdát is kielégítették, hogy ez a bomlott idegzetű nő így kiáltott fel:

— *Ilyen ünnepeztetésért érdemes volt tíz hónapig ülni . . .*

Ökölbe szorul a kezünk, égnek áll min-

den hajunk szála, megőrülünk: *ilyen tün-*
letésért érdemes volt tíz hónapig ülni, Ré-
mes. Szeged megőrült. És akik megbolón-
dították, azok a tanuk, a vádlottak, a vé-
dők és a többiek, akik az orgiákban részt
vettek. *Varga József,* az esküdtek elnöke
például Haverda Mariskáékkal vacsorázott.
Heressy Kálmán, az esküdthíroság elnöke
a Kass-kávéházban szincerizált éjszaka az
ítéletről. *Jánossy Aladár,* a gyilkos pedig
több, fölötte ítélkezett esküdttársaságában
mulatott. Az egyik védő azt mondta a beszé-
dében, hogy Szegeden már volt egyszer egy
árviz, a bűnügyet az árvizhez hasonlítja és
az esküdteket arra kérte, hogy állítsanak
gátat a veszedelem elé. Szegeden szerdán
éjszaka újra volt egy árviz. A hazugságok-
nak, az aljasságoknak, a gázságoknak pisz-
kos, kloáka-szagu vize öntötte el ezt a jobb
sorsra érdemes várost. Ami szerdán az ité-
let kihirdetése után történt, — ezekért a
védők is felelősek! — a szegedi árviz napjá-
hoz hasonlóan szomoru és emlékezetes dá-
tum.

Haverda Boldizsárnét *Jánossy Aladár*
— Haverda Mária tudtával vagy tudta nél-
kül, egészen mellékes itt — *meggyilkolta.*
Egy gyilkosság történt, a jogrenden egy
hallatlan sérelem, amely megtorlás nélkül
maradt. Az Igazságnak ezt a botlását szám-
talanszor kiegyenliti az olyan ítélet, amely
ártatlanokat sujt. A felháborodás most

mégis nagyobb és általánosabb. Ez érthető. Az egész ügynek, a védőknek elsősorban, a legnagyobb bűnük, hogy az esküdtszék demokratikus és életbevágóan fontos intézményét egyszeribe kiszolgáltatták a reakciónak, alkotmányosságunk és közszabadságunk nagy erősségét prédául engedték át a sötét célzatu támadásoknak és — ez sem jelentéktelen dolog — magában az esküdtbiráskodásban egy feltétlenül elkövetkező és bizonyára kellemetlen reakciót támasztottak. Az esküdtbiróság intézménye pedig szent és sérthetetlen, *reformáljuk* és amikor kell, sujtuk a leglesujtóbb itélettel a hibákat és a hiba okait, de hozzá ne nyuljanak.

A szegedi ítélet-mondáson már nem lehet változtatni. Az ügyész ugyan semmiségi panaszt jelentett be és a Kuria elé kerül még ez a bűnügy. Hogy megsemmisítik-e, vagy helybenhagyják, nagy kérdés és a magas birói testület igazságszolgáltatási erejének a dolga. Nem is az a fontos, hogy megváltoztatják-e az ítéletet, vagy nem. Nekünk egészen mindegy lett volna és mindegy marad, ha Janóssyt kötél általi halálra ítélik, Haverda Máriát öt esztendei fegyházzal sujtják és Vojthát felmentik. Az ítélethez semmi szavunk.

A Haverda-ügy minden mocska, szennyne, meglepő eredménye és undorító epilógja fölött való általános megbotránkolás követelte meg, hogy leszögezzük az itt

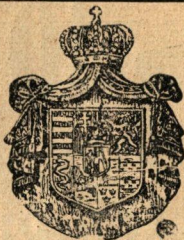
elmondottakat, hogy elmondjuk a bűnügy egész történetét, új adatokkal egészítsük ki a meglevőket, szenzációsan érdekes részleteket mentsünk meg a nyilvánosságnak. És még egy kötelességünk volt. Ő felsége, a soha nem csalódó, a csalhatatlan, az igazmondó, a legjobban bíráló közhangulat nevében kimondani a Haverda-banda fölött azt az ítéletet, amit a székesegyházi esküdtbíró-ság elmulasztott. Ő felsége a király nevében . . .

És — utoljára — még egyet: könnyíteni minden tisztességes érzésű ember lelkén, lecsapolni a mindenkibe beleszorult haragot és lesújtó undort, hangot adni az ökölbe szorult kezek gazdáinak, az ajkukat harapóknak, a rémes történetek fölött szikrázó szemekkel méltatlankodóknak. Hogy ime az undortól, a dühtől, a megvetéstől felfuvódott arccal, a táguló tüdő teljes dinamikájával ordítsuk a fülébe mindazoknak, akik ebben az ügyben olyan felejthetetlenül botránnyosan szerepeltek:

Pfuj!

A röpiratért felelős szerző neve meg tudható
a sajtóügyi vizsgálóbírónál

Ő cs. és kir.
Fensége Jó-
zsef főherceg
kamarai szál-
litója

Arjegyzők
kivánatra in-
gyen és bér-
mentve

Telefon 62-68

Óráknál írás-
beli jótállás!

LÖW SÁNDOR

ÓRÁS ÉS ÉKSZERÉSZ

— BUDAPEST —

VIII., JÓZSEF-KÖRUT 81. SZÁM

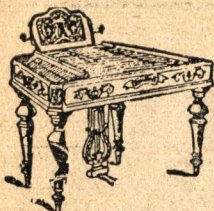
(Saját házában)

Fiók a fürdő-idényre:

Trencsén-Teplitz

A Magyar királyi ál-
lamvasuak, a magy.
kir. posta és távirtda-
szervezői és óraszál-
litója. Dusraktár a leg-
dívatosabb, briliáns
és aranyékszere, ben-
ezüst alkalmi ajá-
dékokban, ugyszin-
tén mindegyik ki-
tűnően járó, pontosan
szabályozott zseb-
fali, álló- és utazó-
órákban. Sajt nagy-
szabásu műhelyét és
ékszerátalakítások és
órajavítások jutányo-
san eszközöltetnek.

10 frt

havi részletfizetésre
:: készpénzárakon ::

Zongorát, Pianinót, Hegedüt, Cimbalmot

kizárólag csak a magy. kir. zene-
akadémia házi hangszerkészítője

REMÉNYI MIHÁLY

:: szállít Budapestről ::

VI., KIRÁLY-UTCA 58 :: Tele-
fon 87-84

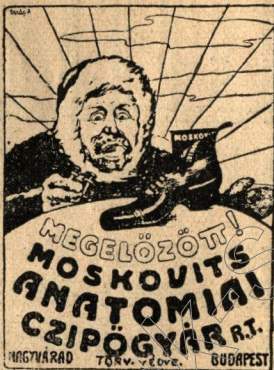
Minden hangszerről árjegyzék és
prospektus DIJTALANUL küldetik.

Ezen hirdetés felmutatója
külön kedvezményben
részesül. ::

.. Mig ..

„REMÉNYI“
legújabb árjegyzékét át
nem olvasta, addig ne ve-
gyen semmiféle hangszert.

Moskovits Anatómiai Czipőgyár
KIÁLLITÁSA R.-T.

Budapest, Rákóczi-ut 6
a Pannónia-szállodával szemben, az udvarban

VEGYÉL

VEGYEN

VEGYÜNK

== MOSKOVITS ==
ANATOMIAI CZIPŐT
Budapest, Rákóczi-ut 6

Ne küldjük pénzünket külföldre!

**Magyarnak Pécs |
Németnek Bécs |**

Nagy képes árjegyzék ingyen

Hazánk első és legnagyobb
ékszer-, óra-, látszer- és ipar-
művészeti tárgyak telepe:

**SCHÖNWALD
IMRE, PÉCS**

**— MAGYAR ÓRÁSMESTER —
ÉKSZERMŰVES ÉS LÁTSZERÉSZ**

ekönyvtar.sk-szeged.hu

A NAP
nyomdája
Budapest